

den billijkheids-uitweg acht. De wet van '55 op het vereenigingsrecht is Overheidsrecht en bij het proces over de vereeniging, die den termijn der rechtspersoonlijkheid liet verstrijken, was het juist, dat de rechter strict recht toepaste, maar had er een orgaan der billijkheid behooren te bestaan, dat hier hooger recht deed gaan boven het positieve recht. Of men nu hiervoor, zooals in bovengenoemde gevallen, den koning wil nemen, of dat men de civiele cassatie, die in haar huidigen vorm toch al sinds lang geen ongeschokte reputatie van doelmatigheid meer geniet, wil vervangen door den Hoogen Raad te doen oordeelen over dergelijke en aanverwante gevallen, en hoe de aansluiting aan en het toezicht op de straks genoemde billijkheids-rechtspraak der lagere college's ware te regelen, is een kwestie van practische organisatie en kan dus hier ter zijde worden gelaten. Genoeg, zoo maar vaststaat, dat zoowel de geschiedenis als het geldend recht, zoowel door wat het doet, als door wat het niet doet, er duidelijk op wijzen, dat een billijkheids-orgaan als veiligheidsklep in de rechtsordering niet mag ontbreken.

Daarmede is naar ik meen, verklaard hoe het komt dat de rechter nu eens vrije rechtspraak, openlijk of bedekt, uitoefent, dan weer gestreng de wet toepast en dat zulks in beide gevallen door ons rechtsbewustzijn wordt gehonoreerd. Daarmee is ook in beginsel een richtsnoer gegeven, om hem te behoeden voor knechterij aan de wet eenerzijds, voor bandeloosheid anderzijds. Komt hij te staan voor de toepassing van een wettelijke bepaling, dan onderzoekte hij aan de hand van de rechtsgeschiedenis, van aard en strekking der bepaling, aan de hand ook van het geheele verband, waarin zij toepassing heeft te vinden in het leven, of hij te doen heeft met een voorschrift, dat aan de billijkheid-in-concreto door hem mag en moet worden getoetst of wel, dat hij staat voor een regel, dien hij als rechter, krachtens zijn taak, aan hoogere kritiek te onderwerpen niet bevoegd is. Van die kritiek heeft hij zich te onthouden, waar het recht strekt om eenheid en vastheid te brengen, om beslissing te geven in principieele geschillen, die het volksleven verdeelen of